

ANALYSIS OF IDEOLOGICAL THREATS SPREAD THROUGH SOCIAL MEDIA

Ulugbek Muradullaevich Shukurullaev

Independent Researcher

National University of Uzbekistan

E-mail: nanni-juli@mail.ru

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: social media, ideological threat, fake news, propaganda, manipulation, information security, algorithmic influence, media literacy.

Received: 20.05.26

Accepted: 21.05.26

Published: 22.05.26

Abstract: This article provides a socio-philosophical analysis of ideological threats spread through social media, their nature, and modern forms of manifestation. Particular attention is given to fake news, hidden propaganda, and manipulation mechanisms influencing public consciousness. The study also highlights key directions for ensuring ideological security in the digital environment.

IJTIMOYIY TARMOQLAR ORQALI TARQALAYOTGAN MAFKURAVIY TAHDIDLAR TAHLILI

Ulug'bek Muradullaevich Shukurullaev

O'zbekiston Milliy Universiteti mustaqil izlanuvchisi,

E-mail: nanni-juli@mail.ru

Toshkent, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: ijtimoiy tarmoqlar, mafkuraviy tahdid, fake news, propaganda, manipulyatsiya, axborot xavfsizligi, algoritmik ta'sir, media savodxonlik.

Annotatsiya: Mazkur maqolada ijtimoiy tarmoqlar orqali tarqalayotgan mafkuraviy tahdidlarning mohiyati, ularning zamonaviy ko'rinishlari hamda jamiyat ongiga ko'rsatayotgan ta'siri ijtimoiy-falsafiy jihatdan tahlil qilinadi. Xususan, soxta axborotlar, yashirin propaganda va manipulyatsiya mexanizmlarining axborot makonida tutgan o'rnini ochib beriladi. Shuningdek, raqamli muhitda mafkuraviy xavfsizlikni ta'minlash va unga qarshi samarali kurashishning ustuvor yo'nalishlari yoritiladi.

АНАЛИЗ ИДЕОЛОГИЧЕСКИХ УГРОЗ, РАСПРОСТРАНЯЮЩИХСЯ ЧЕРЕЗ СОЦИАЛЬНЫЕ СЕТИ

Улугбек Мурадуллаевич Шукуруллаев
Независимый исследователь
Национального университета Узбекистана
E-mail: nanni-juli@mail.ru
Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: социальные сети, идеологическая угроза, фейковые новости, пропаганда, информационная алгоритмическое медиаграмотность.

Аннотация: В статье проводится социально-философский анализ идеологических угроз, распространяющихся через социальные сети, их сущности и современных форм проявления. Особое внимание уделяется фейковым новостям, скрытой пропаганде и механизмам манипуляции, влияющим на общественное сознание. Также раскрываются актуальные направления обеспечения идеологической безопасности в условиях цифровой среды.

Kirish. Hozirgi globallashuv va raqamlashtirish sharoitida ijtimoiy tarmoqlar jamiyat hayotining ajralmas qismiga aylanib ulgurdi. Bugungi kunda ta'kidlanganidek, mafkuraviy tahdidlar jamiyatning turli sohalariga ta'sir ko'rsatib, uning barqarorligi va xavfsizligiga jiddiy xavf solishi mumkin. Ayniqsa, internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali tarqalayotgan axborot oqimining tezligi hamda nazoratning cheklanganligi mazkur tahdidlarning ta'sir doirasini yanada kengaytirmoqda.

Zamonaviy axborot makonida axborot oqimi misli ko'rilmagan darajada kuchaygan bo'lib, inson ongi va tafakkuriga ta'sir ko'rsatishning yangi mexanizmlari shakllanmoqda. Bizning fikrimizcha, bu jarayonda ijtimoiy tarmoqlar faqat axborot tarqatish vositasi emas, balki muayyan g'oya va qarashlarni singdirish, jamoat fikrini shakllantirish va hatto uni boshqarish vositasiga aylanmoqda. Shu nuqtai nazardan, ijtimoiy tarmoqlardagi axborot muhitining mazmuni va yo'nalishi jamiyat ma'naviy xavfsizligi uchun hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Ayni paytda, ijtimoiy tarmoqlar orqali tarqalayotgan axborotlarning barchasi ham xolis va ishonchli emas. Ular orasida soxta xabarlar (fake news), maqsadli targ'ibot (propaganda) hamda manipulyativ kontentlar keng tarqalmoqda. Bu esa jamiyatda axborotga bo'lgan ishonchning pasayishiga, yoshlar ongida noto'g'ri tasavvurlarning shakllanishiga olib kelishi mumkin. Ilmiy

adabiyotlarda qayd etilganidek, mafkuraviy tahdidlar ko‘pincha puxta ishlab chiqilgan ta’sir mexanizmlari orqali amalga oshirilib, muayyan strategik maqsadlarga xizmat qiladi [1].

Bugungi kunda mazkur muammo nafaqat axborot xavfsizligi, balki ijtimoiy-falsafiy muammo sifatida ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Chunki mafkuraviy tahdidlar inson ongi, qadriyatlari va dunyoqarashiga ta’sir ko‘rsatish orqali jamiyatning ma’naviy asoslarini zaiflashtirishi mumkin. Shu sababli, ijtimoiy tarmoqlar orqali tarqalayotgan mafkuraviy tahdidlarni tahlil qilish, ularning kelib chiqish omillari va ta’sir mexanizmlarini o‘rganish hamda samarali qarshi choralarni ishlab chiqish muhim ilmiy va amaliy vazifalardan biri hisoblanadi.

Adabiyotlar sharxi. Raqamli transformatsiya sharoitida ijtimoiy tarmoqlar jamiyatning mafkuraviy makonini tubdan o‘zgartirdi. Axborot oqimi markazlashgan manbalardan chiqib, global va markazsiz tizimga aylandi. Natijada har bir foydalanuvchi nafaqat axborot iste’molchisi, balki uni ishlab chiqaruvchi subyektga aylandi. Bu esa mafkuraviy ta’sirni nazorat qilishni murakkablashtirib, uni yashirin va tizimli jarayonga aylantirdi.

M.T. Musaev ta’kidlaganidek, “mafkuraviy tahdidlar jamiyatning turli jabhalariga ta’sir ko‘rsatib, davlat xavfsizligi va ijtimoiy barqarorlikka jiddiy xavf tug‘diradi” . Ushbu yondashuvdan kelib chiqib aytish mumkinki, ijtimoiy tarmoqlar bugungi kunda mafkuraviy kurashning asosiy maydoniga aylangan.

Muhokama va natijalar. Bugungi axborot makonida mafkuraviy tahdidlar, avvalo, soxta axborotlar (fake news) orqali namoyon bo‘lmoqda. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, yolg‘on axborotlar haqiqatga nisbatan tezroq va kengroq tarqaladi, bu esa jamiyatda ishonch inqirozini yuzaga keltiradi [3]. Bu jarayonning asosiy sababi shundaki, soxta axborotlar ko‘pincha emotsional, sensatsion va diqqatni tortuvchi shaklda taqdim etiladi, natijada ular foydalanuvchilar tomonidan tez qabul qilinadi va ijtimoiy tarmoqlar orqali ommaviy ravishda tarqatiladi.

Ayniqsa, qisqa va emotsional kontent ustun bo‘lgan ijtimoiy tarmoqlarda foydalanuvchilar axborotni chuqur tahlil qilmasdan, uni tezkor ravishda iste’mol qilishga moyil bo‘lib bormoqda. Bu esa “yuzaki axborot iste’moli” fenomenini shakllantirib, insonlarning tanqidiy fikrlash qobiliyatini pasaytiradi. Natijada, foydalanuvchi haqiqat va manipulyativ axborotni farqlashda qiynaladi hamda ong osti darajasida noto‘g‘ri tasavvurlar shakllana boshlaydi.

Bizning fikrimizcha, fake news muammosining xavfliligi faqat noto‘g‘ri ma’lumot tarqatilishida emas, balki u orqali ijtimoiy ongni izdan chiqarish, jamoatchilik fikrini sun’iy ravishda shakllantirish va ma’lum mafkuraviy maqsadlarga xizmat qiluvchi qarashlarni singdirishda namoyon bo‘ladi. Shu bois, soxta axborotlar zamonaviy jamiyatda mafkuraviy tahdidlarning eng ta’sirchan va tezkor vositalaridan biri sifatida baholanadi.

Propaganda jarayoni ham tubdan o'zgardi. G.S. Jowett va V. O'Donnell qayd etganidek, "propaganda – bu idrokni shakllantirish va xatti-harakatni boshqarishga qaratilgan ongli jarayondir" [2]. Zamonaviy sharoitda propaganda ochiq va bevosita targ'ibot shaklidan chiqib, ko'proq yashirin, moslashuvchan va individual ongga yo'naltirilgan ko'rinishga ega bo'lib bormoqda. Xususan, ijtimoiy tarmoqlarda algoritmik tavsiyalar tizimi orqali foydalanuvchining qiziqishlari, qarashlari va psixologik xususiyatlari hisobga olinib, unga mos kontent uzatiladi.

Natijada propaganda umumiy ommaga emas, balki aniq maqsadli auditoriyaga yo'naltirilgan holda amalga oshiriladi. Bu esa uning samaradorligini oshiradi va ta'sir doirasini chuqurlashtiradi. Shuningdek, trendlar yaratish, viral kontentlar orqali keng tarqatish va mashhur shaxslar (influencerlar) orqali g'oyalarni singdirish zamonaviy propagandaning asosiy vositalariga aylangan.

Bunday sharoitda foydalanuvchi ko'pincha o'ziga taqdim etilayotgan axborotning asl manbai va maqsadini anglamaydi, natijada propaganda jarayoni ong osti darajasida amalga oshadi. Bu esa uni aniqlashni yanada murakkablashtiradi va unga qarshi kurashishni qiyinlashtiradi. Bizning fikrimizcha, aynan yashirin va personalizatsiyalashgan propaganda zamonaviy mafkuraviy tahdidlarning eng xavfli ko'rinishlaridan biri hisoblanadi.

Mafkuraviy tahdidlarning yana bir muhim ko'rinishi — manipulyatsiyadir. M. Yuldasheva ta'kidlaganidek, mafkuraviy tahdidlar "oldindan ishlab chiqilgan strategik ta'sir tizimi" hisoblanadi [5]. Bu ta'rif manipulyatsiyaning tasodifiy emasligini, balki aniq maqsad va rejaga asoslangan holda amalga oshirilishini ko'rsatadi. Ya'ni, zamonaviy axborot makonida manipulyativ ta'sir individual xatti-harakatlar darajasida emas, balki keng auditoriyani qamrab oluvchi tizimli jarayon sifatida shakllanmoqda.

Bugungi kunda ijtimoiy tarmoqlarda manipulyatsiya texnologik vositalar bilan yanada kuchaymoqda. Xususan, clickbait sarlavhalar orqali diqqatni jalb qilish, kontekstdan uzilgan yoki noto'liq ma'lumotlarni taqdim etish, shuningdek, botlar va sun'iy faollik orqali muayyan fikrni ommalashtirish keng qo'llanilmoqda. Bundan tashqari, deepfake texnologiyalarining rivojlanishi vizual manipulyatsiya imkoniyatlarini kengaytirib, axborotning ishonchliligini aniqlashni yanada murakkablashtirmoqda.

Bunday sharoitda manipulyativ ta'sir ko'pincha foydalanuvchi tomonidan anglanmagan holda qabul qilinadi va ong osti darajasida ta'sir ko'rsatadi. Natijada, inson o'z qarorlarini mustaqil qabul qilayotgandek tuyulsa-da, aslida u oldindan shakllantirilgan axborot muhitining mahsuli bo'lib qoladi. Bizning fikrimizcha, aynan mana shu yashirin va tizimli xarakter manipulyatsiyani zamonaviy mafkuraviy tahdidlarning eng murakkab va xavfli shakliga aylantiradi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi mafkuraviy ta'sirni sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqdi. Bugungi kunda ijtimoiy tarmoqlar oddiy kommunikatsiya vositasi emas, balki murakkab algoritmik boshqaruv tizimlariga asoslangan axborot platformalariga aylangan. Ushbu tizimlar foydalanuvchining qidiruvlari, ko'rgan kontenti, reaksiyalari va ijtimoiy faolligini tahlil qilib, unga individual tarzda moslashtirilgan axborot oqimini shakllantiradi [6].

Natijada "axborot pufagi" (filter bubble) fenomeni yuzaga keladi. Bu jarayonda inson asosan o'z qarashlari, e'tiqodlari va qiziqishlariga mos keluvchi axborotni qabul qiladi, muqobil fikrlar esa algoritmik ravishda chetga suriladi yoki umuman ko'rinmay qoladi. Bu holat "echo chamber" – ya'ni bir xil fikrlar doirasida aylanib qolish muhitini ham yuzaga keltiradi, bunda foydalanuvchi faqat o'ziga o'xshash qarashlarga ega bo'lgan guruhlar bilan muloqot qiladi.

Bunday sharoitda tanqidiy fikrlash doirasi torayib, inson voqelikni biryoqlama qabul qila boshlaydi. Natijada ijtimoiy guruhlar o'rtasida qarashlar keskin farqlanadi va bu jarayon ijtimoiy polarizatsiyaning kuchayishiga olib keladi. Bizning fikrimizcha, aynan algoritmik seleksiya va personalizatsiya mexanizmlari zamonaviy mafkuraviy ta'sirning eng nozik, ammo eng kuchli vositalaridan biri hisoblanadi, chunki ular ochiq bosim emas, balki yashirin va uzluksiz ta'sir orqali inson ongini shakllantiradi.

Mafkuraviy tahdidlarning eng katta ta'siri yoshlar qatlamida kuzatilmoqda. Chunki ular ijtimoiy tarmoqlarning asosiy auditoriyasini tashkil etadi. J. Yaxshilikov va N. Muhammadiyev ta'kidlaganidek, milliy g'oya jamiyatni birlashtiruvchi asosiy omil hisoblanadi va uning zaiflashuvi turli begona g'oyalarning kirib kelishiga sharoit yaratadi [4]. Shu sababli, yoshlar orasida milliy identitetning zaiflashuvi va qadriyatlar tizimining o'zgarishi dolzarb muammoga aylanmoqda.

Bizning fikrimizcha, ushbu muammolar faqat tashqi mafkuraviy bosim natijasi emas, balki ichki ma'naviy bo'shliq bilan ham bog'liq. Tanqidiy fikrlashning yetarli darajada rivojlanmaganligi, axborotni tahlil qilish ko'nikmalarining pastligi bu jarayonni yanada kuchaytirmoqda.

Mazkur muammolarga qarshi kurashda kompleks yondashuv zarur. Media savodxonlikni rivojlantirish orqali insonlarda axborotni tahlil qilish ko'nikmasini shakllantirish mumkin. Shu bilan birga, milliy g'oya va qadriyatlarni mustahkamlash ham muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki mafkuraviy bo'shliq mavjud bo'lgan jamiyatda begona g'oyalar tez singadi. Eng muhimi esa, tanqidiy fikrlashni rivojlantirishdir. Tanqidiy fikrlovchi shaxs har qanday axborotni mustaqil baholay oladi va manipulyativ ta'sirlarga berilmaydi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy tarmoqlar zamonaviy jamiyatda nafaqat axborot almashinuvi vositasi, balki kuchli mafkuraviy ta'sir maydoniga aylangan. Ular orqali tarqalayotgan soxta axborotlar, yashirin propaganda va manipulyativ kontentlar jamiyatning axborot xavfsizligi va ma'naviy barqarorligiga sezilarli darajada salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, algoritmik boshqaruv va personalizatsiya mexanizmlari orqali shakllanayotgan "axborot pufagi" sharoitida insonlarning muqobil fikrlar bilan to'qnashmasligi ijtimoiy polarizatsiyaning kuchayishiga olib kelmoqda.

Bunday sharoitda axborot makoni tobora murakkablashib, haqiqat va manipulyativ tasavvurlar o'rtasidagi chegaralar xiralashib bormoqda. Natijada, jamoatchilik fikrining sun'iy ravishda shakllanishi, ijtimoiy guruhlar o'rtasida qarashlar tafovutining chuqurlashuvi va umumiy ijtimoiy muvozanatning izdan chiqishi kabi holatlar yuzaga kelmoqda. Shu bois, ijtimoiy tarmoqlarda kechayotgan jarayonlarni faqat texnologik hodisa sifatida emas, balki chuqur ijtimoiy-falsafiy va mafkuraviy muammo sifatida baholash zarur.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, mazkur jarayonlar eng avvalo yoshlar ongiga ta'sir etib, ularning qadriyatlar tizimi va ijtimoiy pozitsiyasini o'zgartirish xavfini yuzaga keltirmoqda. Shu bois, mafkuraviy tahdidlarni faqat tashqi axborot muammosi sifatida emas, balki jamiyatning ichki ma'naviy va intellektual salohiyati bilan uzviy bog'liq kompleks muammo sifatida baholash zarur.

Bizning fikrimizcha, mazkur tahdidlarga qarshi samarali kurashish uchun quyidagi amaliy yo'nalishlarga e'tibor qaratish maqsadga muvofiq:

birinchidan, ta'lim tizimida media savodxonlik va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini tizimli ravishda rivojlantirish;

ikkinchidan, ijtimoiy tarmoqlarda tarqalayotgan axborotlarni monitoring qilish va ularning ishonchliligini baholashga qaratilgan mexanizmlarni takomillashtirish.

Shunday qilib, ijtimoiy tarmoqlar sharoitida mafkuraviy xavfsizlikni ta'minlash faqat texnologik choralar bilan emas, balki insonning ongli va tanqidiy yondashuvini shakllantirish orqali amalga oshirilishi mumkin. Aynan shu yondashuv zamonaviy mafkuraviy tahdidlarga qarshi eng samarali himoya vositasi sifatida namoyon bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Musaev M.T. Mafkuraviy tahdidlarning ijtimoiy-siyosiy mohiyati // Falsafa va huquq. – Toshkent, 2024. – №3. – B. 87–90.
2. Jowett G.S., O'Donnell V. Propaganda and Persuasion. – 7th ed. – Thousand Oaks: Sage Publications, 2019.

3. Allcott H., Gentzkow M. Social Media and Fake News in the 2016 Election // Journal of Economic Perspectives. – 2017.
4. Yaxshilikov J.Y., Muhammadiyev N.E. Milliy g‘oya – taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent: Fan, 2017.
5. Yuldasheva M. Mafkuraviy tahdidlar namoyon bo‘lish xususiyatlari. – Toshkent, 2010.
6. Sunstein C.R. #Republic: Divided Democracy in the Age of Social Media. – Princeton: Princeton University Press, 2021.